

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Вченої ради інституту/факультету

соціально-гуманітарних технологій

«18» травня 2021 року

Кіпенський А.В.

(підпис)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорії раціоналізму: науково-філософські та педагогічні методології

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

галузь знань гуманітарні науки

спеціальність 033 - філософія

освітньо-наукова програма Філософія

вид дисципліни професійна підготовка
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання денна / заочна
(денна / заочна)

Харків – 2021 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни

Теорії раціоналізму: науково-філософські та педагогічні методології

Розробники:

Проф. кафедри філософії

_____ Дольська О.О.
(підпис)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від «18» травня 2021 року, № 12

Завідувач кафедри

_____ Тарароєв Я.В.
(підпис)

Завідувач аспірантури

_____ Штефан В.В.
(підпис)

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови Вченої ради

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни:

формування у аспірантів механізмів роботи із методологічними завданнями. Поглиблення теоретичних знань у сфері фундаментальних поглядів та принципів філософії і науки у сфері методології; знайомство із теоріями раціоналізму; знайомство із раціоналізмом і проблемами раціональності у філософській традиції; формування знань про взаємозв'язок інтелектуального розвитку і науково-філософським стилем мислення, які передують певній науково-філософській методології; знайомство із техніками мислення та ракурсами їхнього педагогічно-методологічного застосування.

Компетентності:

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Результати навчання:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефаківцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних

міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН7. Не допускати академічної недоброчесності у наукових дослідженнях та сфері викладацької діяльності.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Онтологічні та гносеологічні концепції у сучасній філософії	Феноменологія
Представлення наукових результатів	Українська філософія: традиції та новації
Іноземна мова для комунікації в науково-педагогічному середовищі	Базові концепції в історії філософської думки
	Гуманітарні проблеми високих технологій

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2	90/3	30	60	20		10				+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3%:

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p style="text-align: center;">Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1.	Л	2	<p>Вступ. Теорії раціоналізму – основа філософського дискурсу.</p> <p>1. Понятійне оновлення сучасного дискурсу раціонально-інтелектуального та пізнавального напрямку в філософії. 2. Теорії раціоналізму та когнітивний аспект раціональності. 3. Концептуалізація раціональності як науково-філософська методологія мислення. Логіко-вивідні операції мислення. 4. Формальний та змістовний рівні раціональності.</p>	/1, 40, 42, 58, 76, 81, 88/
2.	Л	2	<p>Тема 1. Історія становлення раціоналізованого дискурсу і оформлення раціоналізму як філософського стилю мислення. Підґрунтя формування метафізичного стилю мислення</p> <p>1. Онтологічні основи вчення про розум. Зародження онтологічного способу думок. 2. Філософський ідеалізм софістичної культури. Вплив ідей натурфілософії на становлення раціональності. 3. Phronesis як інтелектуальна гідність: оформлення метафізики як методології. 4. Тео-логіко-раціональна і схоластично-метафізична методологія мислення.</p>	/ 40, 42, 58, 76, 88/
3.	Л	2	<p>Формування нормативного змісту мислення епохи Модерну: культура науково-філософського раціоналізму.</p> <p>1. Розум у статусі нормативності мислення епохи Модерну: Емпіризм і Картезіанська метафізика. 2. Оформлення теорії раціоналізму Модерну. Роль німецької класичної філософії у формуванні теорії раціональності Епохи Просвітництва 3. Методологічні рефлексії суб'єкта і об'єкта в метафізичному стилі мислення.</p>	/1, 2, 3, 4, 38, 40, 42, 58/
4.	С	2	<p>Історичний контекст формування раціоналізованого дискурсу. Плюралізм розуміння раціональності.</p> <p>1. Мислення як репрезентація раціональності. 2. Питання про типи раціональності та їх історична обумовленість. 3. Плюралізм розуміння раціональності. 4. Історичний контекст формування раціоналізованого дискурсу.</p>	/1, 40, 42, 58, 76, 81, 88, 40, 42, 58, 76, 88/
5.	Л	2	<p>Тема 2. Початок руйнації метафізичного стилю мислення. Методологічні зрушення в раціональному дискурсі.</p> <p>1. Розхитування метафізичної методології: десоматизація філософії Б. Спінози та руйнація формули Р. Декарта. Г. Ляйбніц про дослідження логічної природи інтуїтивних тверджень Р. Декарта. 3. «Бунт» проти імперативу раціональності в XIX – XX столітті: ірраціональні концепції.</p>	/ 1, 40, 47, 65, 67, 93/
6.	Л	2	<p>Формула «Body and mind» у традиції розуміння мислення.</p> <p>1. Поглиблення рефлексії над пізнавальним процесом: методології</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33,

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>феноменології, герменевтики, екзистенціалізму, структуралізму</p> <p>2. Аналітична філософія і лінгвістична філософія: домінування раціонально-педагогічного підходу.</p> <p>3. Структуралізм як гуманітарна методологія.</p>	38, 47, 65/
7.	Л	2	<p>Раціоналізм Постпросвітництва.</p> <p>1. Особливості переходу до гносеологічного дискурсу в сучасній філософії.</p> <p>2. Теорія раціональності у ХХІ ст. з урахуванням зрушень в неklasичній епістемології.</p> <p>3. Тілесна раціональність.</p> <p>3. Наукова раціональність як стиль мислення. Моделі пояснення за характером розвитку науки.</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33, 38, 47, 49, 50, 51, 56, 65/
8.	С	2	<p>Руйнація метафізичного стилю мислення.</p> <p>1. Розхитування раціонального дискурсу у філософських системах</p> <p>2. Поява ідей ірраціонального характеру. Зміна методології раціоналізму.</p> <p>3. Тема тіла: рівнозначність за силою темі розуму у контексті пізнавальних можливостей: нові методології у філософії ХХ ст.</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33, 38, 47, 49, 50, 51, 56, 65, 67/
9.	Л	2	<p>Тема 3. Інтелектуальні революції як фактор трансформацій раціональності.</p> <p>Особливості та умови становлення, формування науково-філософської методології.</p> <p>1. Умови зростання Першої європейської інтелектуальної революції.</p> <p>2. Освіта як фактор трансформацій загального характеру стилістики мислення.</p> <p>3. Друга інтелектуальна революція: Наукові відкриття в природознавстві, вплив теорії раціональності Просвітництва на методологічні пріоритети.</p>	/1, 8, 11, 12, 13, 16, 22, 25, 26, 28, 49, 51, 65, 79/
10.	Л	2	<p>Мотиви постметафізичного стилю мислення як підґрунтя третьої інтелектуальної революції.</p> <p>1. Спостерігач номологічних дослідницьких наук і спостерігач наук про дух: методологія роздвоєння сфер об'єктів.</p> <p>2. Постметафізичний стиль мислення.</p> <p>3. Позитивізм і раціоналізм.</p>	/13, 16, 18, 20, 21, 22, 27, 29, 30, 31, 70/
11.	С	2	<p>Дискусія про дух і тіло як слідство руйнації метафізичного стилю мислення.</p> <p>1. Дискусія про дух і тіло: науково-філософські наголоси у ХХІ ст.</p> <p>2. Онтологічні питання і перехід до гносеологічного дискурсу.</p> <p>3. Роль феноменології у руйнації метафізичного мислення.</p> <p>4. Методологічна лінія структуралізму.</p>	/3, 4, 6, 9, 10, 17, 20, 25, 29, 30, 42, 52, 53, 61-63, 66/

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
12.	Л	2	Тема 4. Техніки мислення (педагогічні методології). Репрезентація світу як тексту: Пояснення. Розуміння. Інтерпретація. 1. Мова і репрезентація у конструюванні картини світу. 2. Пояснення. Формальне пояснення та змістовне. Особливості пояснення в природничих науках та науках про дух. Інтерпретація. П. Рікбор про подвійний характер людського досвіду і мислення. 3. Моделі пояснення в природознавстві: лінійна, статистично-випадкова, нелінійна.	/1, 9, 10-12, 18-20, 27, 29-31, 38, 40, 48, 74, 94/
13.	Л	2	Моделі технік мислення (філософсько-педагогічний вимір раціоналізму) 1. Причинно-наслідкова техніка мислення. Експериментальна техніка мислення. 2. Діалектична і голографічні техніки мислення. 3. Синергетична і номадична техніки мислення. 4. Системна техніка мислення. 5. Елементи нелінійного мислення. Імпровізація. Аналогія. 6. Моделі пояснення в природознавстві: лінійна, статистично-випадкова, нелінійна.	/18, 23-25, 29, 36-40, 48, 50, 74, 76, 79, 87, 91, 92/
14.	С	2	Світ як текст. Пояснення, розуміння, інтерпретація як елементи виробництва знань і науково-філософські методи. 1. Герменевтична методологія та її науково-педагогічні характеристики. 2. Методологічні візерунки феноменології: зв'язок ментальності та інтелектуального розвитку. 3. Позитивізм: критичний раціоналізм.	/18, 23-25, 29, 36-40, 48, 50, 74, 76, 79, 87, 91, 92/
15.	С	2	Інтелектуальні революції і техніки мислення. 1. Значення інтелектуальних революцій, їх вплив на формування науково-філософської методології. 2. Оформлення наукової раціональності як стилю мислення. 3. Техніки мислення. 4. Особливості раціоналізму в сучасній філософській думці (методологічний вимір).	/8, 13, 17, 19, 36-40, 44-46, 57, 72, 74, 75, 78, 83, 89/
Разом		40		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	10
2	Підготовка до семінарських занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	10
4	Виконання індивідуального завдання:	20
	Разом	60

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1.	Репрезентації раціоналізму та його вплив на методології в науках, освіті, політики, мас-медіа тощо).	На 7-8 тижні
2.	У джерел філософського мислення: зародження раціоналізованого дискурсу.	
3.	Сократ про переосмислення природи розуму.	
4.	Дискурс розуму в філософії Платона і Аристотеля.	
5.	Подвійна рефлексія розуму в філософії середньовіччя.	
6.	Схоластичний стиль мислення і метафізика.	
7.	Поза раціональні форми досвіду і мислення: Дух як втілення вертикальної вісі життєдіяльності людини.	
8.	Елементи раціоналізму в епоху Відродження як нової форми духовності.	
9.	Класичний раціоналізм: методологія метафізичного персонажу Р. Декарта.	
10.	Методологія Г. Гегеля про створення та руйнацію формальної системи про Дух.	
11.	Метафізичний стиль філософування: суб'єкт і об'єкт (методологічний вимір).	
12.	Методологія інструментального розуму: на шляху до постіндустріальної людини.	
13.	Епістемологічний вимір раціональності: інтегрування тіла у життя свідомості у філософії ХХ ст.	
14.	Соціальна обумовленість раціоналізму та його репрезентацій.	
15.	Теорія раціональності Постпроствітництва.	
16.	Методології опису ментальності.	
17.	Підгрунтя другої інтелектуальної революції: наукова революція ХVІІ ст. і питання наукового методу.	
18.	Раціоналізм і позитивізм.	
19.	Смислове навантаження політичної термінології: інтелектуальні стилі німецької філософської соціології.	
20.	Кордоцентризм як український інтелектуальний стиль і методологія філософування.	

21.	Системні інтелектуальні технології в бізнесі, в політиці, в менеджменті тощо.	
22.	Підґрунтя другої інтелектуальної революції: нова онтологія матеріального світу і оформлення європейського раціоналізму.	
23.	Позитивізм і питання наукової раціональності.	
24.	Логіко-раціональний стиль аналітичної філософії.	
25.	Номадична техніка мислення: філософські підґрунтя, «авторство» та основні принципи.	

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення студентів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити студентів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови.

При проведенні лекційних занять *методи готових знань* (коли студенти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з *дослідницьким методом* (який передбачає активну самостійну роботу студентів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків).

На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а учні здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її.

На певному етапі, коли викладач відчуває готовність студентів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються більш прогресивні методи:

- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і студенти вирішують її самостійно, висувачи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає *пояснювальний метод*, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння студентами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації, зразки виробів, лабораторні дослідницькі установки) використовується *інструктивно-практичний метод* викладання, при якому викладач інструктує учнів не тільки словесними, але й наочними або практичними способами, як виконувати певні практичні дії.

На відміну від лекційних занять, виконання індивідуального завдання потребує від студента дещо інших навичок, тому для нього використовується *спонукальний метод навчання*, коли викладач ставить перед студентами проблемні питання і завдання, організовуючи їх самостійну діяльність. Студенти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання в основному без допомоги викладача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, проведення контрольної роботи, виконання індивідуального завдання.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, виступу на заняттях;

- з індивідуальних завдань – шляхом оцінювання реферату та виступу на студентській конференції за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту (з оцінкою за 100-бальною шкалою) в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом та графіком навчального процесу.

Семестровий контроль проводиться в усній формі за контрольними завданнями або шляхом тестування з використанням технічних засобів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення підсумкової оцінки.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Тема 1.	Тема 2.	Тема 3.	Індивідуальне завдання	100
30	20	20	30	

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) екзаменаційні питання
- 5) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 6) електронні версії навчальної і наукової літератури

Складові навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни розташовані на сайті:

<http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/materiali-dlya-pidgotovki-aspirantiv-usih-spetsialnostej-z-kursu-svitoglyadni-ta-sotsiokulturni-osnovi-naukovo-tehnicnoyi-diyalnosti/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література	
1.	Aristotel. Nikomahova etika. (Vol. 4) In A. I. Dovatura (Eds.). (pp. 53-294).
2.	Bateson Gregory. The logical categories of learning and communication // Steps to an Ecology of Mind. Frogmore : Paladin, 1973. P. 264-266.
3.	Baudrillard J. De la seduction / Baudrillard Jean. Paris: Denoel, 1979.243 p.
4.	Bergson, A. (1999). Tvorcheskaya evolyutsiya: materiya i pamyat' [Creative evolution: substance and memory]. Minsk: Kharvest.
5.	Brentari, C. 2015. Jakob von Uexküll. The Discovery of the Umwelt between Biosemiotics and Theoretical Biology. Dordrecht: Springer. Biosemiotics.
6.	Chernikova Irina, 2011, Typology of science in the context of modern philosophy of science, Questions of philosophy, No 11, p. 71–78.
7.	Damasio Antonio R., 2005, Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain Kindle Edition, URL: https://www.goodreads.com/book/show/103867 .
8.	Deleuze, G. Immanence: A life. Deleuze, G. Pure Immanence. Essays of Life. (A. Boyman, Trans.). (pp. 25-33). New York: Zone Books.
9.	Delez Z. Logic of sense. Fuko M. Theatrum philosophicum; Fr. M.: «Rarity».
10.	Emmeche, C., & Kull, K. Towards a Semiotic Biology: Life is the Action of Signs. World Scientific. London: Imperial College Press.
11.	Gumbrecht Huns Ulrich, 2006, Presence production: What meaning.
12.	Kaku, M. Budushee razuma [The Future of the Mind]. Moskva: Alpina Pablsher.
13.	Kant, I. Kritika chistogo razuma. (Vol. 3). Moskva: Myisl.
14.	Kelly G. The theory of personality. The psychology of personal constructs: Norton, 1963.
15.	Luhmann, N. “What ist the case?” and “What is hidden behind it?” – Two sociologies and the theory of society. Russian Sociological Review, 6, 3, 100-116.
16.	Post-modernism: Encyclopaedia. Minsk. : Interpresservys; Book house, 2001. – 1040 p.
17.	Аверинцев С. С. Два рождения европейского рационализма / С.С. Аверинцев // Вопросы философии. —1989. — № 3. — С. 3 – 13.
18.	Брайдотти Р. Путем номадизма // Гендерные исследования (1/2000). - Харьковский центр гендерных исследований, 2000. - №4. - С. 20 - 44.
19.	Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Вебер М. Избранные произведения. М. : Прогресс, 1990.
20.	Витгенштейн Л. Логико-философский трактат // Л. Витгенштейн Философские работы. —Часть 1. - М. : Изд-во «Гнозис».
21.	Габермас Юрген. Постметафізичне мислення. Розділ 1. Повернення до метафізики? / // Філософія освіти: науковий часопис. – 2010. № 1-2 (9) / Ін-т вищої освіти АПН України.
22.	Гадамер Г.-Х. Истина і метод. К. : Юніверс, 2000. Т. 1. : Герменевтика I : Основи філософської герменевтики.
23.	Гараедаги Дж. Системное мышление. Как управлять хаосом и сложными процессами. Платформа для моделирования архитектуры бизнеса. – Минск : Гревцов Букс, 2010. – 480 с.
24.	Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Философия духа. М. : Мысль, 1974. – Т. 3.
25.	Гийому Ж., Мальдидье Д. О новых приемах интерпретации, или проблема смысла с точки зрения анализа дискурса // Квадратура смысла. – М. : Гардарики, 1999. – С. 124 – 136.

26.	Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському ракурсі. – Київ : Наукова думка.
27.	Горкгаймер М. Критика інструментального розум. Київ : ППС 2002, 2006.
28.	Гуссерль Э. Логические исследования. – Т. 2. – Ч. 1. Исследования по феноменологии и теории познания. – М. : Гнозис, Дом интеллектуальной книги, 2011. – 634 с.
29.	Делез Ж. Различие и повторение. Глава пятая. Асимметричный синтез чувственного. // Постмодерн в философии, науке, культуре : Хрестоматия ; [сост. В.И. Штанько, И.З. Цехмистро, В.Н. Сумятиин]. Харьков : СиМ, 2000. С. 72 – 128.
30.	Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта: учение о способностях. Бергсонизм. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 480 с.
31.	Делез Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения. Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 672 с.
32.	Делез Ж., Гваттари Ф. Трактат о номадологии. // Новый круг. 1992. – № 2. – С. 183–187.
33.	Дольская О. А. Доминанты третьей интеллектуальной революции // VERSUS Мелітопольський державний педагогічний університет імен Богдана Хмельницького, 2015. – № 3 (2). – С. 28–23.
34.	Дольская О. А. Интеллектуальные революции и техники мышления // Теорія і практика управління соціальними системами. - № 3, 2015 р. – С.20-28.
35.	Дольская О.А. Человек в современном мире: на пути к новой парадигме образования. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2016. – 216с.
36.	Дольська О.О. Епістемологічні основи трансдисциплінарного підходу в сучасній освіті // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків : НТУ “ХП”, 2012. – № 1. – С. 16 – 22.
37.	Дольская О.А. Тело как предмет научно-философского анализа в философии XXI в. // Репозитарій НТУ «ХП».
38.	Дольська О.О. Трансформації раціональності в полі освіти // Репозитарій НТУ «ХП».
39.	Дольська О.А. Доминанты третьей интеллектуальной революции и задачи современного образования // Репозитарій НТУ «ХП».
40.	Дольська О.О. Нові методи та підходи, можливі за умов розуміння нової науково-філософської раціональності // Репозитарій НТУ «ХП».
41.	Дольська О.О. Інтелектуальне-когнітивні технології як механізм реалізації інтелектуальних можливостей людини // Репозитарій НТУ «ХП».
42.	Дольська О.О. Інтелектуальне-когнітивні технології (технології мислення) в якості опції наукового аналізу // Репозитарій НТУ «ХП».
43.	Дольська О.О. Концептуалізація раціональності: плюралізм світоглядних пропозицій // Репозитарій НТУ «ХП».
44.	Дольська О.О. Механізми нелінійної техніки мислення в просторі освіти // Репозитарій НТУ «ХП».
45.	Дольська О.О. Криза метафізичного дискурсу: пошуки нової опції наукового аналізу // Репозитарій НТУ «ХП».
46.	Дольська О.О. Філософія викладання: формування змістовної компоненти педагогічного знання як динаміка руху раціональності в дидактиці // Репозитарій НТУ «ХП».
47.	Дольська О.О. Інтелектуальне-когнітивні технології (технології мислення): до нової опції наукового аналізу // Репозитарій НТУ «ХП».
48.	Дольська О.О. Метафора сприйняття світу в контексті роздумів про кризу метафізичного дискурсу // Репозитарій НТУ «ХП».
49.	Дольська О. О. Моделі раціональності в освіті (до питання про трансформаційні процеси в освіті) // Репозитарій НТУ «ХП».

50.	Дольська О. О. Від метафізичного суб'єкта до постметафізичної суб'єктивізації: історія питання в контексті метафори світу // Репозитарій НТУ «ХП».
51.	Корет Э. Основы метафизики: пер. с нем. – Киев : Тандем – 248 с.
52.	Култаева М. Идеально-типové конструкції філософського мислення // Філософська думка. – 2005. – № 2. – С. 83–94.
53.	Лейбниц Г. В. Монадология // Сочинения : В 4-х т. — М. : Мысль, 1982. — Т.1. — С. 413 — 430.
54.	Лукьянец В., Соболев, О. Рациональность – «обычай – деспот!»? // Sententiae: наукові праці Спілки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства), 2004. — Спецвипуск № 1. «Феномен раціональності». — С. 3 — 27.
55.	Любовий Я.В. Глобальне інформаційне суспільство: синергетичні та віртуалістичні концепції розвитку // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі. – Київ : ТОВ «XXI століття: діалог культур», 2009. – С. 281–357.
56.	Медоуз Д. Азбука системного мислення. – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2011. – 344 с
57.	Мерло-Понті М. Феноменологія прийняття. – К. : Український Центр духовної культури, 2001. – 552 с.
58.	О'Коннор Дж., Макдермот И. Искусство системного мышления: Необходимые знания о системах и творческом подходе к решению проблем. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 256 с.
59.	Петрушов В.Н. Крестный путь европейской метафизики // Философия языка: в границах и вне границ. – Харьков б Издатель Савчук О.О. ; ХНТУСГ им. П. Василенко, 2013. – Т.8. – 204 с.
60.	Платон. Филеб // Собрание сочинений : В 4-х т. – М. : Мысль, 1994. – Т.3. – С. 7 – 78.
61.	Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: — М. : Прогресс, 1986. — 432 с.
62.	Рикер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике. — М. : Канон-Пресс-Ц; Кучково поле, 2002. — 624 с.
63.	Сенге П. Пятая дисциплина. Искусство и практика обучающейся организации. – М. : Олимп-бизнес, – 384 с.
64.	Слотердайк П. Критика цинического разума. – М. : Академический проект, Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 832 с.
65.	Тулмин Ст. Человеческое понимание / Ст. Тулмин. — М. : Прогресс, 1984. — 327 с.
66.	Хайдеггер М. Бытие и время. – М. : ЭКСМО, 1997. – 452 с.
67.	Хакен Г. Синергетика. – М. : Изд. «Мир», 1980. – 388 с.
68.	Шютц А. Проблема рациональности в современном мире // Смысловая структура повседневного мира: Очерки по феноменологии социологии. – М. : Общественное мнение, 2003. – 334 с.
69.	Юм Д. Трактат о человеческой природе. О познании. — М.: Канон, 1995. – Т.1 – 400 с.
70.	Ясперс К. Техніки мислення // Філософська думка. – 2005. – № 2. – С. 95 –103.

Додаткова література

1.	Глейк Дж. Хаос. Создание новой науки /Пер. с англ. М. Нахмансона, Е. Барашковой. — СПб.: Амфора, 2001.
2.	Дольская О.А. Роль философской и научной рациональности в становлении общенаучных (междисциплинарных) понятий // Репозитарій НТУ «ХП».
3.	Дольская О.А. Техники мышления в новой парадигме образования // Репозитарій НТУ «ХП».
4.	Дольская О.А. Трансформации рациональности в современном образовании – Харьков,

	НТУ «ХПИ», 2013. – 386с.
5.	Дольская О.А. Рациональность: обзор, проблемы, проекты // Репозитарій НТУ «ХПИ».
6.	Дольська О.А. Інтелектуальні революції і техніки мислення // Репозитарій НТУ «ХПИ».
7.	Кастальс М. Галактика Интернет. Екатеринбург : У-Фактория (при участии издательства Гуманитарного университета), 2004. – 328 с.
8.	Кастальс М. Становление общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология (под ред. В.Л. Иноземцева). М., 1999. С. 494-505
9.	Лекторский В. А. Дискуссия антиреализма и реализма в современной эпистемологии / В. А. Лекторский // Познание, понимание, конструирование. Рос. акад. наук, Ин-т философии. Отв. ред. В. А. Лекторский. – М. : ИФРАН, 2007. – 167 с.
10.	Лиотар Ж.-Ф. Состояние Постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар // Постмодерн в философии, науке, культуре : Хрестоматия ; [сост. В. И. Штанько, И. З. Цехмистро, В. Н. Сумятиин]. — Харьков : СиМ, 2000. – С. 369 – 387.
11.	Пост-модернизм : Энциклопедия / [составители и научн. редакторы А. А. Грицанов, М. А. Можейко, ответ. секр. и ред. А. И. Мерцалова]. — Мн. : Интерпрессервис; Книжный дом, 2001. — 1040 с. — (Мир энциклопедий).
12.	Постмодернизм и культура (материалы круглого стола) // Вопросы философии. – М.: Наука, 1993. - №3. - С. 3 -16.
13.	Слотердайк П. Ти мусиш змінити своє життя // Філософія освіти: науковий часопис. – 2014. – № 1 (14). – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – С.76–95.
14.	Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения // Постнеклассика. Философия, наука, культура. – СПб.: Издательский дом «Мирь», 2009. С.249 – 295
15.	Ясперс К. Собрание сочинений по психопатологии : – В 2 т. – Москва : Academia; Санкт-Петербург : Белый кролик, 1996 . – 324 с.
16.	Norris Ch. What's Wrong with Postmodernism?: Critical Theory and the Ends of Philosophy (Parallax: Re-visions of Culture and Society) // The Johns Hopkins University Press. – December 1, 1990.
17.	Raco M.C. Bainbridge W.S. (Eds.). Converging Technologies for improving Human Performance. NSF-DOC Report. – Boston : Clumer, 2003. – 167p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

<http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського

<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича

<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

<http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»

<http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

<http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

<https://www.libr.dp.ua> Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія

<https://www.rsl.ru> Российская государственная библиотека (Москва)

<http://nlr.ru> Российская национальная библиотека (СПБ)

<http://www.library.spbu.ru> Научная библиотека Санкт-Петербургского государственного университета

<https://www.nlb.by> Национальная библиотека Беларуси

<http://csl.bas-net.by> Центральная научная библиотека имени Я. Коласа НАН Беларуси

<https://library.bsu.by> Фундаментальная библиотека Белорусского государственного университета

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> Електронна бібліотека філософії

<https://pidruchniki.com/filosofiya/> Філософська навчальна література online

<http://filosof.historic.ru> Цифровая библиотека по философии

<https://platona.net/load/> Библиотека философа «ПлатонаНет»

<http://lib.ru/FILOSOF/> Философия – Lib.ru

<https://iphlib.ru/library> Электронная библиотека Института философии РАН (новая версия)